

A
ESiN.E
BiN
1970

J-I - 70/a

YENİ ASYA: Yıl: 1 - Sayı: 179 - 18 Ağustos 1970 — Sayfa: 2

1970 YILINDA TÜRK KÜLTÜRÜ MESELELERİ :

Türk kültürünün mahiyeti

Dr. Emel ESİN

(SANAT TARİHİ MÜTEHASSISI)

279

Görüşler ve düşünceler

1970 YILINDA TÜRK KÜLTÜRÜ MESELELERİ :

Türk kültürünün mahiyeti

Dr. Emel ESİN

(SANAT TARİHİ MÜTEHASSISI)

Biz Türklerin artan bir kaygumuz var. Bin yılı aşan yazılı tarihimize sadık kaldığımız Türklük şuurundan bazı gençlerimizin uzaklaştığını görüyoruz. Bir kaç nesildir müşâhede edilen, fakat son senelerde birden ilerleyen bu hâdise muhtelif şekillerde tefsir ediliyor. Bütün dünyada gençliğin huzursuz olduğu, Türkiyede iktisadî sıkıntı ve teşkilâtsizliğin henüz tamâmen yenilemediğinin gençliği tedirgin ettiği söyleniyor. Şu fikir de ileri sürülmekte: modern hayata intibâkımız sırasında, «vatanım rüyâ-i zemin, milletim nev-i beşer» demeye temâyül edilebiliyor. Böyle düşünen millî kültür câmasından ayrılmış bulunuyor. Bu son tefsir üzerinde durmak ve bunun muhtelif vecdelerini, üç soru ile tavsîhe çalışmak isterim. Sorular şunlardır: Bu gün, Türk millî kültürü ile ne kasd ediyoruz? Millî kültürümüzün târihi seyri bizi nereye götürüyor? Türk kültürünü ihvâ için ne yapılabilir?

Bugün, millî kültür ile ne kasd ediyoruz? Bu soru, Türk milliyetçiliğinin, bu günkü şartlar müvâcehesinde, mâhiyetinin hangi esaslara bağlandığını yeziden ta'yin etmeğe davet eder. Bilindiği gibi, son yüzyıllarda, milliyetçilik mefhûmları epey ayrı umdelere dayanmaktadır. Bir kaç misâl verilebilir. Bir umde, kabîle bağları devri yağıdır, fakat Faşist memleketlerde son zamanlarda bile revâcda bulunmuş olan irkçiliktir. Doğmatik değil, realist bir millet olan Türklerin ekserisinin görüşünde, bu hayal mahsûlu bir umdedir. Dünyanın en ıssız yerlerinde bile, karışmamış ırktan bir boy, hattâ bir kimsede, bulunmasa gerek. Halbuki, Çin sınırından Avrupa'ya kadar yayılan Türkler, elbette ki, çok milletlerle karıştırlar. Kaldı ki, Türklerin çoğunun vicdânında sesi duyulan Türk - İslâm hümanizmi, zâlim vecdilerle olabilen irkçılığa karşıdır. «Vatan sevgisi imân-

“

DOĞU TÜRKİSTAN'DAN SİBİRYA'YA, YAKUT İLLERİNDEN AZERBAJCAN'A, ANADOLU'YA, BALKANLARA KADAR UZANAN TÜRK BOYLARINI BİRBİRİNE BAĞLAYAN NE İRK, NE TOPRAK BİRLİĞİ, ANCAK KÜLTÜR BİRLİĞİDİR.

”

dandır» diyen İslâm Peygamberi, yine de, kabîle husûmetlerini yatıştırmak istemiş ve şunu ilâve etmişti: «Kendi kavminin, kendi boyunun tarafını (haksızca) başkalarına karşı güdüp, gözeten... bizden değildir.»

Misâl olarak vereceğim ikinci milliyet umdesi Komünist mütefekkirlerin müdâfaa ettiği mevziî vatanperverlik ve ethnogenesis nazariyesidir. Bu fikre göre, insan, doğduğu ve yaşadığı coğrafi muhite bağlıdır. Millet, aynı toprakda yaşayan kimselerden müteşekkildir. Bu umdenin materyalist karakteri belki şuradadır: Maddî menfaatler uğruna, insanın mânevî haklarını, meselâ istediği muhite intisâb hakkını reddetmektedir. Eski müstemlekelerde kurulan yeni siyasî birlikler, böyle coğrafi tesadüflere uyarak, kültür, hattâ dil birliği bile olmayan, birbirlerinden ayrı kütlelerin yan-yana konmasından bazen teşekkül etti. Bu gibi haller ekseriyetle iyi netice vermedi ve sunî devletler çabuk parçalanmağa yüz tuttu. Bizim indimizde de bu umde makbûl olmasa gerek. Tarih boyunca göç eden illerinde iskân ederek eritmeğe boş yere uğraşlı. Hatta, T'ang devri Çinlileri Türkler hakkında şu neticeye varmıştı:

bir milletin evlâdının mevziî ve tanpververliğe inanması güçtür. Esâsen Türkler için böyle bir umdenin vârid olmadığı târihçe müsbettir. Çin, yüzyıllar boyunca, Gök - Türkleri kendi «Bunlar yüzyıllarca aramızda yaşasalar da yine bizden olmazlar. Bunları ya öldürmek, ya aralarına nifak sokup, birbirine öldürtmek lazımdır.»

İlk Müslümanlara, mefkûre uğruna hicret teklif eden İslâmîyet de mevziî vatanperverlik umdesini reddetmektedir. Hicretde kurulan Medinet-un-Nebî, Peygamberin Toplumunu, istediği muhite intisâb hakkını ön plânda tutmuştu.

Türk milliyetçilik umdesinin sekizinci yüzyıldan beri aynı kalan mâhiyetini Orkun âbidelerinden öğreniyoruz. Çinin Türkleri çinlileştirmek teşebbüsüne, Orkun kitabesinde, Türk milleti şöyle cevap verir: «Ben töreli budunum». Böylece, maddî tazyikin varmayacağı bir mefkûreye sığınan millî şûur, daha o devirde, boy bağlarının ötesine ermişti. Türklerin müşterek töresi, bugün millî kültür dediğimiz mefhûmdan ibâret olmuş olsa gerek: dil, inanç, hayat görüşü, toplum teşkilâtı, sanatta üslûb. kısaca, bir milleti diğerlerinden tefrik eden manevî ve fikrî tezahürler câması.

Uzun târihimizde, nice kere Türk devletleri yenilmiş, illeri alınmıştır. Türkler, törelerinden vaz geçmedikçe, müstevlî idâre altında da yaşadılar. Fakat yabancı töreyi kabûl edince, eriyip gittiler. Demek ki, vatan toprağı bir milletin eti kemiğı sayılırsa, öz kültürün milletin canıdır. Esâsen, bu herkesce zimnen kabûl edilmiştir. Her müstevlî, müstemleke edinmek istediği topluma, millî mevcûdiyetinin idrâkini teşkil eden inanç, dil, târih gibi kültürel kıymetleri unutturmak ve ondan sonra kendi

(Baştarafı 2. sayfada)